

De Toorts

Samenwerking

IVN Zuid-Kennemerland

Nummer 122

Juni 2024

OVER DE TOORTS EN IVN ZUID-KENNEMERLAND

De Toorts is het blad van IVN Zuid-Kennemerland. Leden en donateurs ontvangen drie keer per jaar De Toorts. Leden ontvangen daarnaast het kwartaalblad 'Mens en Natuur' van IVN Nederland.

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers die wil bijdragen aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap. Zo'n 20.000 ervaren vrijwilligers zetten zich actief in met educatie en voorlichtingsactiviteiten. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 170 afdelingen.

Lid of donateur

IVN-leden zijn per definitie actief binnen de afdeling. Zij hoeven geen natuurgids te zijn, er zijn voldoende andere activiteiten waarbij mensen nodig zijn.

Mensen die het werk van het IVN een warm hart toedragen maar niet actief willen zijn, kunnen de afdeling financieel steunen. Er kunnen niet genoeg donateurs zijn! Mede door hun steun kunnen wij een groot publiek betrekken bij onze gratis educatieve activiteiten. De jaarbijdrage is voor leden minimaal €24 en voor donateurs minimaal €15.

Bestuur

Femke de Vries (voorzitter): ivnzk.bestuur@gmail.com
Wim Swinkels (ad interim secretaris) ivnzk.secretariaat@gmail.com
Peter Blondel (ad interim penningmeester, ledenadministratie):
ivnzk.peningmeester@gmail.com
Juno Rouwenhorst (algemeen bestuurslid)

Bank: NL89TRIO 0198308728 (Triodos bank) t.n.v. IVN Zuid-Kennemerland te Haarlem

Werkgroepen

Amfibieën, Vissen en Reptielen John de Jonge en Elly Stolwijk, arv.ivnzk@gmail.com
Cursussen Arend Reinink, areinink1@gmail.com
Duurzame Leefomgeving en wijkvergroening
Wim Swinkels (waarnemend), ivnzk.duurzaam@gmail.com
Excursies (op aanvraag) Harry Lips (waarnemend), ivnzk.excursies@gmail.com
Excursieplanner Gerard van Dijk, ivnzk.excursieplanning@gmail.com
Haarlemmermeer Anneke Wegman, ivnhaarlemmermeer@gmail.com
Kennemer Vogeldag Berna van Baarsen, bernavanbaarsen@gmail.com
06 24624622
Kinderen Ellen Koomen, ivnzk.kinderen@gmail.com
Ledenadministratie ivnzk leden@gmail.com
Mediacontacten Ronald Cassee, ivnzk.publiciteit@gmail.com
Natuurkoffer Ans Boogers, ivnzk.natuurkoffer@gmail.com
Natuurwerkgroep Marc van Schie, 023.5351239, marcmargriet@hetnet.nl
Stinsenplantendag Peter Blondel, 06 83843344
De Toorts Femke van den Berg, ivnzk.toorts@gmail.com
De Toortsdistributie Hennie Terpstra, 06 41388789, terpstra.hennie@gmail.com
Vleermuizen Marja van Diemen, ivnzk.vleermuis@gmail.com
Webbeheer Jan-Willem Doornenbal, Ok Overbeek, ivnzk.webbeheer@gmail.com

Contactpersonen

Landelijke IVN klachtenregeling Jan Saveur en Petra Bürmann, m.saveur@planet.nl

In dit nummer

Redactioneel	3
Nieuwe voorzitter	3
Slootjesdag Haarlemmermeer	3
Van het bestuur	4
Zee-Evenement Courant	4
Straatje Om	5
Excursie Duinvliet	6
Eco-Meer festival	7
Ondertussen bij de NGO	8
Thijs vertelt over mieren	9
Niet zonder elkaar	10
Mijn favoriete plek	11
Natuurwerkdag Zuid-Limburg	12
Korstmossen	13
Madeliefje	14
Uitgelicht: IVN-excursies ZK	15

Colofon

De Toorts nummer 122, juni 2024, thema 'Samenwerking'.

Gastbijdragen van: Floor Briedé, Marisca van der Eem, Henk Heijligers, Sacha Kuijs, Femke de Vries en Anneke Wegman.

Redactie: Femke van den Berg, Jany van Dijk, Loes van der Heijden, Sabina Larsen en Margo Slot. De redactie heeft het recht om bijdragen te redigeren of te weigeren.

Foto cover: Mossen, Jolanda Kanters

Druk: Editoo Arnhem (editoo.nl); op papier 'Helo', met FSC-keurmerk. De volgende Toorts met thema 'Winter' verschijnt in november 2024.

Kopij graag uiterlijk half september 2024 digitaal aanleveren via ivnzk.toorts@gmail.com

REDACTIONEEL

Samenwerking, het thema van deze Toorts, kan op vele manieren worden benaderd. In de natuur kunnen soorten samenwerken. Veel planten zijn afhankelijk van insecten voor bestuiving. Andere organismen vormen een samenlevingsvorm zoals een bacterie en een alg als korstmoss. Diverse organisaties in de Haarlemmermeer hebben de handen ineen geslagen en het eerste Eco-Meer festival georganiseerd. Deze onderwerpen komen onder andere aan bod in deze Toorts.

De vaste rubrieken Straatje Om, Ondertussen bij de NGO en Mijn favoriete plek hebben ook weer een leuke invulling gekregen. De redactie is benieuwd wie van de gidsen in opleiding voor de komende Toorts een artikel wil aanleveren. En is er iemand die graag iets wil vertellen over een favoriete plek? Laat het ons weten!

We tellen af naar de zomervakantie en daarna gaat de redactie weer om de tafel zitten om nummer 123 voor te bereiden. Het thema is dan 'Winter'. Daar moet ik nu nog even niet aan denken. Ik verheug me op lange zwoele zomeravonden.

Veel leesplezier met deze Toorts.

*Namens de redactie,
Femke van den Berg*

THEMA WINTER

De volgende Toorts, nummer 123, heeft als thema "Winter". Heb je ideeën, foto's of verhalen die passen bij dit thema? Laat het ons weten via ivnzk.toorts@gmail.com!

Winters AWD. Jany van Dijk

VOORSTELLEN....

Stel je voor, je bent communicatieadviseur *in between jobs* en je wil wat nuttigs doen. Iets wat de wereld mooier maakt, en waar je je organisatieontwikkelings skills kunt ontplooiën. In een zoektocht naar vrijwilligerswerk waar ik dat in zou vinden, stuitte ik op de vacature voor algemeen bestuurslid bij IVN Zuid-Kennemerland.

Ik was bekend met IVN: mijn moeder en mijn stiefvader zijn al jaren Natuurgids in Amsterdam en Friesland. Als ik gelegenheid had, sloot ik aan bij excursies. Ik hielp mijn moeder bergen broodjes te beleggen voor de deelnemers van natuurwerkdagen. Ik gaf ooit zelfs een gastcollege 'presenteren en communiceren' aan toekomstige natuurgidsen in Amsterdam.

Ik heb zelf amper kennis van natuur, ik herken net het fietspomp-roepje van een koolmees. Maar de interesse is er zeker! Ik geniet met volle tuigen van mijn nieuwe dakterrasje in Haarlem-Noord. Sinds de ALV van 2023 heb ik als aspirant bestuurslid meegelopen om te kijken waar ik mijn bijdrage kan leveren. Een paar maanden geleden kwam ter sprake dat Wim officieel aan het eind van zijn termijn in de functie van voorzitter-secretaris terecht was gekomen. Ik heb mij toen beschikbaar gesteld als nieuwe voorzitter.

Ik hoop in deze hoedanigheid een bijdrage te kunnen leveren aan de ambities en wensen die er binnen de afdeling liggen. Door verbinding te leggen binnen de afdeling en daarbuiten, met andere afdelingen en landelijk. Om zo van elkaar te leren en samen verder te komen.

Ik kijk uit naar een prettige samenwerking!

Femke de Vries

SLOOTJESDAG HAARLEMMERMEER

Weet jij wat er allemaal in de sloot leeft? Of op en naast de sloot? Kom alles over het waterleven en de waterkwaliteit te weten tijdens de Haarlemmermeerse Slootjesdag! Een klein natuurevenement georganiseerd door de IVN werkgroep Haarlemmermeer tijdens de PARK21 Zomerweken.

Slootjesdag Kleiland Park21. Femke van den Berg

Op zondag 7 juli tussen 11 en 15 uur kan jong en oud op ontdekkingsreis in de waterranden langs speelterrein Kleiland in PARK21 in Nieuw-Vennep. De ontdekkingsreis in en naast de sloot laat zien dat daar van alles te beleven is, gidsen van de IVN afdeling Zuid-Kennemerland lopen rond om meer te vertellen over wat er gevangen is.

VAN HET BESTUUR

Laten we meteen met de deur in huis vallen: Er is een wisseling in het bestuur. En ik ben de nieuwe voorzitter die meteen op deze plek een woordje namens het bestuur mag doen.

Gelukkig blijft oud-voorzitter Wim voorlopig aan als secretaris ad interim. Een functie die hij eerder al naast zijn voorzitterschap op zich had genomen. Zo kan hij mij nog een en ander influisteren. Peter zal voorlopig de penningmeester-taken blijven uitvoeren, omdat we geen nieuw bestuurslid voor die functie hebben. Juno blijft aan als algemeen lid, maar helaas gaat Martin het bestuur verlaten. Ik zal zijn heldere kijk op zaken en zijn inbreng missen.

Zoals je ziet, kunnen we nog wel wat versterking in het bestuur gebruiken: ben of ken jij een goede secretaris of penningmeester? Of wil je bijdragen als algemeen lid? Laat het mij weten via de bestuurs e-mail.

Het voorjaar is natuurlijk ook weer de tijd van de stinsenplanten en de (broed-)vogels. Er werd in Haarlemmermeer weer een geanimeerde Stinsenplantendag op de Heimanshof georganiseerd en de Kennemer Vogeldag was ook weer een succes. En in afwachting van de zomer, hebben jullie de picknick op 1 juni in Groenendaalse Bos al in jullie agenda staan? Ik hoop jullie daar allemaal te ontmoeten! En voor nu: ik stel me elders in dit blad iets persoonlijker aan jullie voor.

*Namens het bestuur,
Femke de Vries*

ZEE-EVENEMENT IN ZANDVOORTSE COURANT

Cisca Klarenberg stuurde de redactie een trots bericht. Het Zee-evenement stond 2 mei op de voorpagina van de Zandvoortse Courant. Wat is dat leuk!

De Zandvoortse Courant

39^e jaargang - week 18 - 2 mei 2024

Geen zee te hoog. *Cisca Klarenberg*

Opvliegende meeuwen. *Femke van den Berg*

Wat zit er in het net? *Cisca Klarenberg*

Veel wind bij IVN zee-evenement op strand

Hoewel er veel wind stond ging het zee-evenement afgelopen zondag op het strand gewoon door. De tent was goed vastgesnoerd aan de vuilniscontainers en ondanks de weersomstandigheden was er veel belangstelling.

Veel belangstelling voor de diverse Noordzeevissen

Al sinds 2006 organiseert IVN Zuid-Kennemerland dit gezellige en informatieve zee-evenement. De vrijwilligers van de vereniging voor natuureducatie hadden het druk bij hun activiteiten. Wat opviel was dat ook buitenlandse toeristen zeer geïnteresseerd waren naar het leven op en rond de Noordzee.

Ook het korren met het speciale sleepnet was een succes. Na de trek werd de vangst bekeken: dit keer zaten er drie grieten, een paar scholletjes en kleine kooernaarvissen in het net. Daartussen zaten ook veel garnalen en krabbetjes. De kinderen kregen veel informatie over de gevangen visjes die na de vangst traditiegetrouw het zeeaquarium van het Juttersmu-ZEE-um in gingen, waar ze verder verzorgd zullen worden.

Op de kraam zelf lagen de vissen die uit IJmuiden waren gehaald. Onder andere hondshaai, zeeduivel, schelvis en ook schelpdieren als de grote krab, kreeft, scheermes en wulk waren te bezichtigen. Er waren allemaal leuke activiteiten waar iedereen, groot en klein, veel plezier aan beleefde.

Volgend jaar wordt er daarom gewoon weer een Zee-evenement georganiseerd door de actieve IVN-vrijwilligers.

Neel Kerkman

Voorjaar in buitenplaats Duinvliet. *Margo Slot*

Het weer wilde lange tijd niet meewerken. Het is nog wel koud maar droog als ik in het hondenvrije deel van Groenendaal wandel op zoek naar samenwerking. Geen idee wat op mijn pad komt voor dit thema.

Overall om me heen hoor ik vogels fluiten, dat is ook een soort samenwerking: dit gebied is van mij, blijf jij op jouw stuk dan krijgen we geen ruzie. Ik zie wel tekenen van samenwerking tussen de mens en het bosleven als ik de vele omgevallen boomstammen zie liggen en de rijen dode takkenbossen. Hier kunnen dieren schuilen, eten, kunnen planten ontkiemen.

Schuilplaats voor dieren.

Ik kijk wat dichterbij naar het mos en de gaten die door insecten gemaakt zijn. Het is inmiddels wel bekend dat ik geen echte kenner ben maar ik ben wel een liefhebber en ik geniet van het mos en de korstmossen die ik ook verderop ontdek. Wel weet ik dat mos van vocht houdt dus de afgelopen tijd zullen ze het meer naar hun zin hebben gehad dan ik.

Maar nu is het heerlijk zo vroeg hier te lopen, de vogelgeluiden te horen, de wind te voelen die de lentegroene blaadjes zacht laat wapperen. De bomen beginnen pas in blad te komen dus nog steeds genoeg licht voor de zaailingen en lentebloeiërs op de bodem. Dat is ook een soort samenwerking: eerst in het vroege voorjaar

Volop stinsenplanten.

de bodemplanten laten bloeien, dan de struiken daarboven en dan de bomen. Ik kom langs verschillende stukken vol dasloot; het is als een wit spreij en het geeft dit stuk bos iets lieflijks, iets zachts.

Ik heb het boek 'Het verborgen leven van bomen' van Peter Wohlleben gelezen en sindsdien vraag ik me geregeld af als ik in een bos loop: hebben deze bomen nu ook onderling contact via hun wortels en geven ze nu ook informatie door? Het is zo'n wondere wereld waar ik niet veel vanaf wist maar dat me nu met nog meer bewondering naar bomen laat kijken.

Ik zie heel veel zaailingen van beuken en esdoorns maar bijna geen van de eik. En dan zie ik een nieuw beukje

Nog genoeg licht om te groeien.

Kringloop in de eik.

ontstaan uit een oude dode boom, wat een samenwerking is dat.

Ik sta wat langer stil bij enkele dikke eiken en bekijk de schors met de diepe inhammen die aan veel insecten een schuilplek bieden. De eik staat erom bekend dat er heel veel insecten op en in kunnen leven. En die insecten kunnen weer voedsel zijn voor vogels. De boom heeft profijt van de samenwerking tussen zijn eikels en de eekhoorns en Vlaamse gaaien want zij verspreiden de eikels verder van de moederboom. En altijd weer als ik allerlei verschillende gallen ontdek onder en op de bladeren van de eik wat verderop in het jaar ben ik blij. Ik denk dat de eik de topper van samenwerking hier is.

Tekst en foto's Marisca van der Eem

DUINVLIET

“Duinvlriet is het meest herkenbare stuk duingebied in de gemeente Haarlem”, zegt gids Harry Lips bij de start van de excursie. Ontstaansgeschiedenis, menselijke invloeden, natuurwaarden en -weetjes zullen in anderhalf uur aan de vijftien excursiedeelneemers worden meegegeven.

Landschap

Met een geologische kaart ter illustratie wordt uitgelegd hoe het landschap hier is gevormd. Door de zeespiegelstijging na de laatste ijstijd vormde zich een zandige kust zoals de wadden, waarbij de hoger gelegen delen zich ontwikkelden tot strandwallen met opgewaaide duintjes. Nadat het Oer-IJ ontstond door het dichtslippen van een noordelijke tak van de Rijn, verzochten de lager gelegen strandvlaktes en vormde zich daar veen. We lopen over het Koepad door de venige strandvlakte naar Duinvliet, een buitenplaats op een strandwal met oude duinen.

Invloed van de mens

“De mens heeft vele ingrepen in dit landschap gedaan”, vertelt Harry. “Zo zijn er greppels en sloten gegraven om de veenweide af te wateren. Meerdere vaarten zijn gegraven die een transportfunctie hadden.” Jaap en Nicole zijn cursist van de Natuurgidsenopleiding en zij leiden een deel van de excursie. Jaap vertelt over de vaarten: “Deze zijn gegraven om het duinzand dat hier werd afgegraven te vervoeren naar Amsterdam. Landgoedeigenaren verwierven daar nog meer rijkdom mee. Bouwmateriaal voor de bouw van

Harry Lips vertelt.

de landgoederen werd via de vaarten aangevoerd. De rijke landgoedeigenaren verbleven hier om 's zomers de stinkende stad te ontlopen. Bekende vaarten zijn bijvoorbeeld de Grote Rampvaart die later is gedempt en de Houtvaart. De Ramplaan dankt zijn naam aan de familie die hier ooit woonde in Huis Rolland. Dit is verdwenen, maar de naam Rollandslaan herinnert eraan. Ook het hoofdgebouw van buitenplaats Duinvliet is er niet meer, maar aan de randen van het gebied zijn nog wel bijgebouwen te zien.”

Duinrel herstel

In het veenweidegebied hebben we onder andere zegge, holpijp en dotterbloem gezien. Deze profiteren van het schone kwelwater dat uit de duinen vloeit en rijk is aan kalk en mineralen. Aan de oostrand van Duinvliet vertelt Nicole over het project voor herstel van de duinrel hier. Landschap Noord-Holland voert dit uit in opdracht van de gemeente Haarlem. Bij onderzoek naar de flora en fauna in en rond de duinrellen zijn bijzondere soorten gevonden, waaronder dansmuggen, niet te verwarren met steekmuggen. Begin dit jaar is gesnoeid, waardoor de lichtinval is verbeterd, er is slib verwijderd

en op sommige plekken zijn de kanten geschoond. Het doel is om kritische en zeldzame soorten, zoals beekpunge te behouden en terug te krijgen. <https://www.landschapnoordholland.nl/projecten/ecologisch-herstel-van-een-duinrel-bij-haarlemse-buitenplaats>

Weelde

Duinvlriet bestaat uit beboste oude duintjes. In deze tijd van het jaar valt het licht nog door het jonge, zachte groen aan de bomen. We zien heel veel bloemen en planten die hiervan profiteren, wilde planten en stinsenplanten. Harry benoemt vele soorten en schetst kort kenmerken, herkomst of eigenschappen. We zien onder meer: prachtfamboos, daslook, look zonder look, gele dovenetel, voorjaarszonnebloem, vogelmelk, blauwe anemonen en boshyacinten die een blauwe waas leggen over de duintjes.

Dit oude stukje duin is echt een weelde. “Ik woon hier al heel lang, maar hierdoor ga ik wel anders kijken. Wat een verrijking,” vertrouwt een blijde deelnemer mij onderweg toe.

Tekst en foto's Margo Slot

Voorjaarsbloeiërs.

Lopend door blauwe waas.

Prachtfamboos, ook stinsenplant.

ECO-MEER FESTIVAL: SAMEN MAKEN WE HAARLEMMERMEER GROENER

Op zondag 21 april vond het Eco-Meer festival plaats, hét groenste festival van Haarlemmermeer. Het evenement stond in het teken van het groener en klimaatbestendig maken van onze omgeving. Het vond plaats op Landgoed de Olmenhorst in Lisserbroek. Eén van de initiatiefnemers van dit festival was IVN Haarlemmermeer, naast NMCX Centrum voor Duurzaamheid, De Heimanshof, MEERgroen en andere groene initiatieven die de gemeente rijk is. Ongeveer 600 mensen hebben een bezoek gebracht aan dit festival.

Festival

Door het veranderende klimaat hebben we te maken met hittestress, wateroverlast en het uitsterven van bijzondere insecten en dieren. Een groene, diervriendelijke omgeving beschermt ons hier tegen. Bovendien is groen een oppepper voor lijf en geest. Maar hoe maak je jouw omgeving groen en weerbaar tegen het klimaat? Dát is waar het Eco-Meer festival om draaide. Met verschillende (tuin)workshops voor jong en oud, heerlijk (lokaal) eten, een inspirerende informatiemarkt, rondleidingen en speurtochten, tafelgesprekken over voeding, advies over het verduurzamen van woningen, en een heuse eco-quiz. Ook voor mensen zonder groene vingers!

Programma

Het festival bood een uitgebreid programma voor jong en oud. Hierbij stond zowel het beleven als genieten van de natuur centraal (buiten de deur, maar juist óók in jouw achtertuin). Ook gingen bezoekers zelf aan de slag. Volwassenen konden deelnemen aan inspirerende, groene workshops en ecologische kennissessies, zoals het ontwerpen van een diervriendelijke en/of klimaatbestendige tuin, het ontdekken van eetbare planten en het belang van inheemse planten. Ook waren er historische rondleidingen over het terrein van de Olmenhorst, waarbij de geschiedenis en de toekomst van het landgoed aan bod kwamen.

Voor kinderen

Om kinderen op een speelse manier het belang van natuur en duurzaamheid te leren, waren er de volgende

IVN kraam diervriendelijk tuinieren. *Anneke van Lijnschoten*

Kraam IVN Haarlemmermeer. *Ellen Sijbring*

Geïnteresseerde bezoekers. *Jur Engelchor*

Eco-Meer festival De Olmenhorst. *Jur Engelchor*

De Heimanshof met een kraam. *Ellen Sijbring*

activiteiten: speurtochten door de bloeiende appelboomgaard, een workshop moestuinieren, creatief knutselen met natuurlijke materialen en zaadbommetjes maken. Bovendien bood de uitgestrekte boomgaard al genoeg avontuur om heerlijk te kunnen spelen.

Informatiemarkt

Voor bezoekers die groene inspiratie, ideeën en kennis wilden opdoen, was er een uitgebreide informatiemarkt, met een aanbod van biologische en inheemse planten en klimaatbestendige producten. IVN Haarlemmermeer had een mooie kraam met een voorbeeld tuintje voor diervriendelijk tuinieren. Ik vind het festival een goede mix

van informatie en de mogelijkheid het direct in te zetten in de eigen tuin. Bij een andere kraam konden de bezoekers zien waarom minder tegels het waterbeheer in de polder helpen. Bij weer andere kramen konden biologisch geteelde planten en bollen gekocht worden.

Het Eco-Meer Festival is een springplank voor iedereen die actief wil bijdragen aan een groenere, duurzamere wereld, beginnend in de eigen achtertuin. Samen maken we het verschil voor een leefbare toekomst.

Tekst Anneke Wegman

ONDERTUSSEN BIJ DE NATUUR GIDSEN OPLEIDING

In het vorige nummer van De Toorts vertelde Marja van der Heiden over haar fascinatie voor mossen. Ook was het natuurdagboek van Floor Briedé te lezen. In dit artikel gaat Sacha Kuijs, een andere cursist, nader in op de opzet van de natuurgidsenopleiding.

Maandagavondlessen

Twee maandagavonden per maand wachten inmiddels 23 enthousiaste cursisten af wat die avond brengen gaat. De lessen volgen we in het inspirerende Thijsse's Hof en gaan enerzijds in op natuurkennis en anderzijds op gidsvaardigheden. Zowel de vier docenten uit het studieteam als andere experts geven ons les.

De natuuronderwerpen zijn zeer breed. Tot nu toe hebben we bijvoorbeeld lessen gehad over de volgende onderwerpen: dieren in de winter, diersporen, bouw en functie van planten, kringlopen in de natuur, amfibieën, strandvondsten, geologie en stinsenplanten. Bij deze onderwerpen ligt de nadruk op wat zich in Zuid-Kennemerland afspeelt.

Kerf in NP Zuid-Kennemerland.

Excursie in De Heimanshof.

Stinsenplanten in De Heimanshof.

Bij de gidsvaardigheden leren we hoe we een groep excursiedeelnemers een boeiend verhaal kunnen vertellen. Van belang daarbij is om je te realiseren dat mensen verschillende leerstijlen hebben. Als gids moet je daarom op verschillende manieren je verhaal kunnen vertellen en je publiek zoveel mogelijk zintuigen laten gebruiken.

Excursies

De zaterdagochtend na een les gaan we op pad. Er wordt daarbij zoveel mogelijk aangesloten bij de inhoud van de les. Dus ook deze trips zijn zeer gevarieerd. Na een les over vogels zijn we bijvoorbeeld gaan "vogelen" in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Volgend op een les over stinsenplanten zijn we die gaan bewonderen in De Heimanshof in Hoofddorp. Soms wordt er gewandeld en soms wordt er gefietst. In het Nationaal Park Zuid-Kennemerland hebben we al fietsend het bijzondere duinlandschap verkend.

Naast de natuurexcursies leggen we ook andere bezoeken af, om beter te begrijpen hoe onze leefomgeving in elkaar steekt. We zijn bijvoorbeeld te gast geweest bij Waternet in Vogelenzang en in Spaarndam hebben we het indrukwekkende boezemgemaal bezocht.

Opdrachten

Naast de maandagavondlessen en de bijbehorende excursies krijgen we aanvullende opdrachten. Iedereen moet een praatje van vijf minuten houden over een zelf gekozen onder-

werp. Het idee hierachter is dat je je schroom overwint om een verhaal voor een groep mensen te houden.

Bij de start van de cursus hebben we twaalf weken lang een gebiedje gemonitord. De bedoeling daarvan is dat je beter leert waarnemen. Ook hebben we in groepjes een excursie voorbereid voor onze mede-cursisten. Weer een andere opdracht is om samen met een ervaren gids een deel van een excursie voor je rekening te nemen, dus met echte deelnemers. In mijn geval was dit een excursie met Wim Swinkels in Groenendaal.

Samenwerking

Het organiseren van een excursie kan niet zonder samenwerking. Het bedenken van een goede excursie gaat immers het beste samen met anderen. Daarnaast heb je collega IVN'ers nodig voor het bekendmaken van de excursie, het informeren van de terreinbeheerder en tot slot natuurlijk het geven van de excursie met andere gidsen samen.

Tekst en foto's Sacha Kuijs

Onderzoeksgebied Bennebroekbos.

Strandvondst.

THIJS VERTELT OVER MIEREN

Ik heb met Thijs, de tienjarige zoon van Femke, afgesproken om over mieren te praten. Toen we tijdens de redactievergadering opsomden welke onderwerpen er in deze Toorts zouden kunnen passen, merkte hij op dat mieren ook samenwerken. Daar wilde ik meer van weten.

We beginnen bij het begin. “Mieren zijn insecten, ze hebben een kop, borststuk en achterlijf en zes poten. Ze kunnen goed ruiken met hun voelsprietten,” aldus Thijs. Hij vertelt: “Er is een samenwerking van de koningin, werksters en mannetjes. Het grootste deel van een mierennest bestaat uit werksters. Zij bouwen het nest, verzamelen eten en zorgen dat de koningin en larven te eten krijgen. Het nest is per mierensoort verschillend en kan op en onder de grond zitten. De werksters bouwen het van aarde, takjes, blaadjes en dennennaalden.”

Lekker maaltje.

Bruidsvlucht

Thijs heeft gelezen dat de koningin als enige de eitjes legt waaruit larven komen en vervolgens uit een cocon de mieren komen (metamorfose). “Een keer per jaar legt de koningin speciale eitjes, die niet bevrucht zijn, waaruit mannetjes en vrouwtjes komen. Zij vliegen uit in grote zwermen, de bruidsvlucht. De vrouwtjes worden dan in één keer bevrucht voor hun hele leven (mieren van dezelfde soort zwermen tegelijkertijd voor uitwisseling van genetisch materiaal door paring met mieren uit andere nesten). Deze koninginnen starten op een nieuwe plek een nest en zij kunnen hun leven lang eitjes leggen die bevrucht zijn en waaruit werksters voortkomen. Jammer voor de mannetjes is dat zij hierna snel

Verstopt onder een grote pot.

sterven. En de koningin bijt haar vleugels af, die ze niet meer nodig heeft.”

Eten

Mieren zijn alleseters, omnivoor. Een nieuw begrip voor Thijs, maar hij weet wel hoe mieren hun eten zoeken en verzamelen. “Er zijn werksters die op zoek gaan naar eten. Als zij iets vinden, dan leggen zij een geurspoor aan (feromonen). Zo kunnen andere mieren dit ook vinden. Rijen met voedsel sjuouwende mieren noem je een mierenstraat.” Een grappige, kloppende naam, vindt Thijs.

We zoeken op wat mieren eten. Dode dieren waar ze stukjes vanaf bijten om mee te nemen. Mierenbroodjes, klontjes van oliën en vetten die bijvoorbeeld sneeuwklonkje en maarts viooltje aan hun zaad vast maken. Mieren zijn hier gek op en nemen het mierenbroodje met zaad mee naar hun voorraadkamers. Zo wordt het zaad verspreid.

“Dat is een slimme samenwerking tussen plant en mier!”

Soorten

In Nederland komen meer dan zestig soorten mieren voor. We zoeken er een paar op. Sommige hebben een kenmerkende kleur, zoals de gele weidemier. Wegmieren zitten overal en zijn zwart bruin. We vinden het grappig dat de naam totaal niet past bij het veel voorkomen. De rode bosmier is voor velen wel bekend van de hoog opgewerkte mierennesten in (dennen)bossen en dat deze flink kunnen bijten.

Bij het uitschrijven van dit gesprek heb ik het besprokene gecheckt. Voor zover ik kan nagaan, heeft Thijs zich bijzonder goed geïnformeerd. Een natuurgids in de dop die enthousiast kan vertellen over de wonderlijke natuur. Ik heb ervan genoten.

Tekst Margo Slot

Foto's Femke van den Berg

Alles in veiligheid brengen.

NIET ZONDER ELKAAR

Onderzoeken wijzen uit dat ongeveer 80% van de Nederlandse plantensoorten door insecten worden bestoven. Zonder insecten zou de flora waarschijnlijk snel verarmen. Behalve door bijen worden bloemen ook bestoven door andere insecten, zoals vliegen, torren, vlinders, maar ook door vogels, vleermuizen en zelfs slakken.

Bestuiving is niet hetzelfde als bevruchting

Bestuiving (of pollinatie) kan op verschillende manieren. Bij windbestuiving laten de planten hun stuifmeelkorrels los, de wind verspreidt ze verder. Er zijn planten die hun stuifmeelkorrels via het water laten verspreiden. Sommige gewassen bevruchten zichzelf. En bij weer andere spelen dieren of insecten een belangrijke rol.

Bij bestuiving worden de stuifmeelkorrels uit de helmdraad van de ene bloem overgebracht naar de stamper van een andere bloem. In de stamper, boven het vruchtbeginsel, zitten zaadknoppen met één of meer eicellen. Bevruchting vindt plaats als de mannelijke geslachtscellen die in de stuifmeelkorrels zitten bij die eicellen komen.

Soort zoekt soort

Planten hebben verschillende manieren ontwikkeld om te voorkomen dat zij bestoven worden door een andere soort. Sommigen hebben hun stuifmeel bovenop de bloem, een andere heeft het lekkers diep in een kelk verstopt. De ene bloem opent zich overdag, terwijl de andere juist 's nachts "bloeit".

Sommige bloemen hebben een zogenaamd "honingmerk" in de vorm van vlekken op de bloemblaadjes en andere lokken de insecten met specifieke geuren diep naar binnen. Veel soorten insecten hebben zich aan die bloeiwijzen aangepast en bezoeken een specifiek lijstje plantensoorten.

Planten in natuurlijke vegetaties zijn daarom gebaat bij een grote diversiteit aan bestuivende insecten. Zowel voor de natuur als voor de voedselproductie is het belangrijk om een variatie aan bestuivers te behouden.

Bijen en hommels

Albert Einstein zei het al: "Als de bijen

Kleurige verleider. *Jany van Dijk*

Snuitvlieg. *Hans Moolenaar*

Boomblauwtje. *Anneke Wegman*

Bestuivende kevers. *Hans Moolenaar*

Voedsel verzamelen. *Femke van den Berg*

op aarde uitsterven, volgt de mens binnen enkele jaren". Zonder bestuiving vindt er geen bevruchting plaats en zouden wij dus geen of minder voedsel hebben.

Hommels en bijen vliegen van bloem naar bloem en verzamelen nectar en stuifmeel. Stuifmeel wordt actief en passief meegenomen. Nectar levert koolhydraten voor de honing en het stuifmeel verstrekt proteïne. Wanneer larven grootgebracht worden, voldoet het stuifmeel om aan hun voedingsbehoeften te voldoen. Een bij of hommels die doelbewust stuifmeel verzamelt, is één tot tien keer een efficiëntere bestuiver dan een insect die hoofdzakelijk nectar verzamelt en slechts ongewild stuifmeel verzamelt.

In Nederland vliegen er zo'n 360 soorten bijen rond. Goed bestuivingsbeheer heeft tot doel om vooral honingbijen maar ook hommels als ondersteuners tijdens de bloeiperiode van gewassen nectar te laten verzamelen en tegelijkertijd stuifmeel te laten verspreiden.

Zo worden tegenwoordig honingbijen uitgezet op commerciële aanplantingen van komkommers, pompoenen of meloenen. Ook metselbijen, zandbijen of hommels worden ingezet voor het bestuiven van groenten of fruit. Imkers plaatsen bijenvolken in deze gewassen. In het verleden waren dit vooral hobby-imkers, maar de laatste jaren zijn er ook een aantal professionele bestuivingsimkers actief. Ook andere soorten bijen worden inmiddels gecultiveerd als bestuivers.

Tekst Jany van Dijk

Bronnen

<https://bijenstichting.nl/klimaatverandering-gevaar-voor-hommels-en-andere-bijen/>

<https://www.bestuivers.nl/>

Niet zonder elkaar - bloemen en insecten, Schoonhoven, L. e.a. (2015), Uitgeverij Natuurmedia, Amsterdam

Om je tuin insectenvriendelijker te maken, kun je bij de Voedselbank voor bijen gratis bloemzaad ophalen. www.voerdebij.nl/voedselbanken

mijn favoriete PLEK

Als ik het over het kleinste favoriete plekje heb, is het mijn achtertuintje midden in het centrum van de stad. Vol met potten en plantjes waar, zelfs op dit kleine stukje, een hoop van de natuur en samenwerking terug te vinden is. Het krioelt er van het bodemleven. En de hommels en de bijtjes zijn er volop te vinden, op zoek naar het stuifmeel van de Amerikaanse sering. Daar kan ik al volop van genieten.

Als ik erop uitga, ga ik graag naar de duinen. Ik was weleens naar het 't Wed geweest, maar was benieuwd wat daarachter lag. Dus ging ik met een vriendin, die de weg wel wist, op pad. Dat was een mooie ontdekking en sindsdien kom ik er graag.

Ieder jaar getijde is het er anders. In het voorjaar kan je genieten van de meidoorns die volop in bloei staan en waar de insecten heerlijk van kunnen profiteren. De bloesem kleurt, de duinen zijn dan zo goed als wit. Je kunt je oren een gratis fluitconcert geven door de vele zangvogels die je hoort zingen. Met een beetje geluk kan je ze ook nog zien, omdat de blaadjes van de bomen nog niet helemaal volgroeid zijn.

Bloeiende meidoorn.

Wit kleurend duingebied.

In de zomer kleurt het rondom het Vogelmeer helemaal paars van onder andere de kattenstaarten. Een lust voor het oog en ook aantrekkelijk voor insecten. Het ruikt in de duinen heerlijk naar pepermunt, omdat de munt volop in bloei is. Doordat de prachtige dieren, zoals de Schotse hooglanders, de Konikpaarden en de Shetjes, de duinen begrazen, kunnen onder andere deze bloemen groeien. Wat is dat een mooie samenwerking met de natuur.

Dit is een van mijn favoriete plekken om deze dieren te spotten. Ze doen waar zij zin in hebben. Als je aan het fietsen bent en zij liggen op het fietspad, dan liggen zij daar en ben jij degene die moet kiezen wat te doen, want wij zijn te gast en zij hebben voorrang. Hoe vaak je ze ook tegenkomt, ze blijven imposant en indrukwekkend om te zien. Dat geldt ook voor de paarden. Het is mooi om te zien hoe er in de groepen met elkaar omgegaan wordt en dat ieder dier zijn plek in de groep heeft en op zijn plaats gezet wordt. Het lost zich vaak vanzelf allemaal op.

Ook in de herfst ben ik er graag te vinden, want dan kleuren de duinen rood, doordat de meidoornbloesem zich omgetoverd heeft tot mooie rode bessen. Prachtig om te zien, helemaal als de zon een beetje lager staat.

In de winter komen de duinen tot rust en hebben de planten de nodige zaden ontwikkeld en staan deze onttrokken van kleur, door de wind hun nakomelingen te verspreiden. Deze planten maken, omringd door de rijp én met een klein beetje geluk een laagje sneeuw, een sprookjeslandschap van de duinen.

Tekst en foto's Sabina Larsen

Imposante hoorns.

Herfstige kleuren.

Winters tafereel.

Grote grazers in de duinen.

NATUURWERKDAG ZUID-LIMBURG

IVN Zuid-Kennemerland organiseert jaarlijks zo'n twintig werkdagen in eigen omgeving onder leiding van Marc van Schie. De laatste twaalf jaar steken ze stevast met een groep van ongeveer dertig personen ook de handen uit de mouwen in Limburg. Tradities die in ere gehouden moeten worden. Onderstaand (ingekort) verslag van de natuurwerkdag van oktober 2023 is eerder verschenen in het blad *Ons Landschap van Het Limburgs Landschap*.

Liefde voor Limburg

"In Limburg zijn we gestart bij Staatsbosbeheer met hakhouterstel op de Dolsberg bij Wijlre, maar de laatste jaren is het eigenlijk altijd vaste prik bij Het Limburgs Landschap." Aan het woord is Marc van Schie die voor IVN Zuid-Kennemerland de werkweekenden organiseert. Marc vervolgt zijn verhaal: "We zijn het grootste deel lekker buiten in de natuur aan het werk, maar er blijft ook tijd over om te wandelen en te genieten van Zuid-Limburg. We komen aan op donderdagochtend en beginnen meteen in de middag met de eerste onderhoudsklus. Op vrijdag en zaterdag werken we de hele dag tot een uur of drie. In de avonden worden we bijgepraat met presentaties over bijvoorbeeld de Maasheggen en de geologie van Zuid-Limburg."

Jurassic Park

"Op donderdagmiddag zijn we begonnen in de Curfsgroeve. Als je daar voor de eerste keer komt en je wordt voor

Hard aan het werk. *Bennie Musters*

de grote ijzeren toegangspoort welkom geheten door boswachter Gijs Ketelaars en dan uiteindelijk door de lange ondergrondse tunnel loopt, krijg je associaties met Jurassic Park." Niet zo'n vreemde gedachte, want in de groeve ga je miljoenen jaren terug naar de tijd van mosasaurussen. "We verwijderen hier vooral opslag en halen de takken van de hellingen. De Curfsgroeve en ook groeve 't Rooth is na de mergelwinning teruggegeven aan de natuur en heeft zich ontwikkeld tot een uniek natuurgebied met bijzondere flora en fauna. Zonder beheer zou de groeve dichtgroeien met bos en zou al dat moois verdwijnen. Op de zonnige kalkhellingen leven bijvoorbeeld heel veel bijensoorten, maar het zien van de geelbuikvuurpadden in een van de vele plasjes in de groeve is altijd een juichmomentje."

Zagen voor muizen

Een vast onderdeel van het programma is het zagen in enkele ruilverkavelingsbosjes bovenop de Bemelerberg. De aanplant is allemaal van dezelfde leeftijd en de bomen staan keurig in rijtjes. "We zagen hier niet zomaar, maar voor een bijzondere soort: de eikelmuis. Die komt nog maar op een paar plekken in Limburg voor. Het is een soort die van rommelige hoekjes, hoogstamboomgaarden, houtwallen en braam- en meidoornstruwelen houdt."

Hoog(s)te punt

"Het hoogtepunt van het programma is het onderhoudswerk in het hazelaarsstruweel bij het Eyserbos. In de overgangszone van het grasland naar het bos halen we een deel van de opslag van sleedoorn en hazelaar weg om zo weer voldoende ruimte en zonlicht in de bosrand te maken voor orchideeën," geeft een enthousiaste Marc aan. "Bovenop bij het Eyserbos heb je met dit fraaie zonnige herfstweer een wijds uitzicht over het Geuldal tot in België en Duitsland aan toe, misschien wel het mooiste uitzicht van heel Zuid-Limburg? Lekker buiten bezig zijn en genieten van de omgeving, wat wil een mens nog meer?"

Tekst Henk Heijligers

Limburgs landschap. *Marc van Schie*

Bomen snoeien. *Bennie Musters*

KORSTMOSSEN: EEN BIJZONDERE SAMENWERKING

Er zijn duizenden soorten korstmossen, waarvan er in Nederland 800 voorkomen. Vaak groeien ze in kringvorm, je hebt ze in allerlei kleuren grijswit, groengrijs, geelgroen maar ook bruin, geel of oranje. Je vindt ze op stoeptegels, muren, grafstenen, op boomschors maar ook op kaal zand op de heide.

De samenlevingsvorm

De naam korstmos is misleidend want korstmossen zijn noch plant, noch dier, noch schimmel, maar een unieke (samen)levensvorm. Korstmossen zijn fascinerende samenlevingsvormen tussen ten minste twee, soms zelfs drie levensvormen: een schimmel, een of meer fotosynthetiserende partners (een groenalge en/of een blauwalge) en soms ook een gist. Hoewel een korstmos uit meerdere verschillende soorten bestaat, is de samenwerking zo sterk dat korstmossen als één organisme worden gezien. Ze worden ook wel lichenen genoemd en zijn epifyt. Dat wil zeggen dat ze geen voedingsstoffen aan hun gastheer onttrekken.

Ronde vormen. Loes van der Heijden

Boomschors als habitat. Loes van der Heijden

Onder andere schildmos. Femke van den Berg

Hoe werkt het?

Onder invloed van zonlicht maken de algen zuurstof en suiker uit water en koolstofdioxide (de fotosynthese). De schimmels leven van de door de algen gemaakte suikers. De overige voedingsstoffen worden gehaald uit zwevend stof uit de lucht dat zich aan het korstmos hecht, of uit in regenwater opgeloste stoffen.

De alg profiteert ook van de schimmel. De schimmel houdt het water vast uit

regen en mist die de algen nodig hebben voor de fotosynthese. Daarnaast scheidt de schimmel zuren af waarmee de algen mineralen kunnen opnemen uit een mineraal substraat. De schimmel beveiligd daarnaast de algen tegen intensief zonlicht of tegen chemische invloeden. Sommige schimmels zijn giftig en beschermen zo de algen tegen vraat.

Korstmos op stoep. Loes van der Heijden

Verontreiniging en biomonitoring

Korstmossen stellen geen hoge eisen aan hun omgeving. Wel zijn sommige soorten gevoelig voor luchtverontreiniging. In Nederland is met name de intensieve veehouderij verantwoordelijk voor de verontreiniging van de lucht door ammoniakuitstoot. Ammoniak ontstaat door het samengaan van mest en urine en is een basische stof.

De emissie van ammoniak zorgt voor een aanzienlijke verhoging van de stikstofdepositie. Terug naar de korstmossen. Ammoniak heeft twee effecten op de soortensamenstelling van korstmossen: het leidt tot het verdwijnen van zuurminnende korstmossen op bomen, en het stimuleert stikstofminnende soorten (Bron: www.blwg.nl/mossen). Bij hoge stikstofvervuiling zijn gele korstmossen vaak in overvloed aanwezig.

Omdat korstmossen snel reageren op verandering van de omgeving worden ze gebruikt als indicator voor luchtverontreiniging. Het Utrechtse meetnet (1979) was het eerste dat ontdekte dat korstmossen ook reageerden op klimaatverandering. Men zag over een langere periode een toename van warmteminnende korstmossen en een afname van de noordelijke soorten. Uit een vergelijkende studie naar de effecten van klimaatverandering op soortgroepen bleek dat de effecten het duidelijkst zichtbaar zijn bij korstmossen, vogels, vlinders, loopkevers en springstaarten. Van alle 20 onderzochte plant- en diergroepen gaven de korstmossen echter het sterkste signaal (Bron: https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2020-03/rapport_korstmossen_utrecht_2019.pdf).

Korstmossen, een 'levensvorm' waar je dagelijks aan voorbij loopt, zijn niet alleen nuttig voor biomonitoring, ze geven insecten een habitat, zijn voedsel voor dieren en worden gebruikt als nestmateriaal.

Tekst Loes van der Heijden

MADELIEFJE: SYMBOOL VOOR SAMENWERKING

Bij de nationale bloemverkiezing in 2023, uitgezonden door Vroege Vogels, werd het madeliefje verkozen tot dé nationale bloem van Nederland. Andere kanshebbers waren fluitenkruid, pinksterbloem, paardenbloem en kievitsbloem. Het madeliefje won glansrijk. Zij kreeg meer dan de helft van de 53.000 uitgebrachte stemmen.

Ongetwijfeld dachten velen aan de enorme witte velden van duizenden madeliefjes (meizoentjes) in mei, de maand waarin ze het meest prominent aanwezig zijn. Bloemetjes die niet bang zijn voor een flinke maaibeurt. Die kou en zelfs lichte vorst trotseren en het hoofd slechts buigen voor een fikse stortbui. Die, kortom, niet klein te krijgen zijn.

Of gingen de gedachten nog verder terug naar fijne jeugdherinneringen? Madeliefjes rijgen tot een ketting, zittend in het korte gras. Of de langste van alle plukken voor thuis. Of als voorspeller van de liefde: door bij het één voor één uittrekken van de witte bloemblaadjes „Zij houdt van me, zij houdt niet van me“ te fluisteren en het eindresultaat af te lezen aan het laatste overgebleven bloemblaadje van het madeliefje.

De naam madelief is een samentrekking van de woorden made en lief. Made betekent weide of hooiveld. Madelief betekent daarom een lief bloempje uit de weide. Ze staat symbool voor zorgeloosheid, contact met de natuur, de personificatie van kindertijd en eerste liefde, onschuld, bescheidenheid en oprechtheid van romantische dromen.

Wat velen niet weten, is dat het madeliefje ook symbool staat voor samenwerking. Een vergrootglas laat zien dat het hartje uit tientallen tot honderden gele buisbloemetjes bestaat, waarin per stuk vijf meeldraden en een stamper groeien. De witte krans bestaat uit zogenaamde straalbloemen. De middelste gele bloemen zijn dus vruchtbaar en de buitenste bloemen groeien uit tot een witte vlag. Ze werken allemaal samen, want alleen zouden ze nooit een bestuiver (bijen en hommels) kunnen aantrekken. En bij regen zorgen de straalbloemen dat stuifmeel en nectar droog blijven, door zich te sluiten. Zo'n bescheiden bloem, maar o zo veelzijdig.

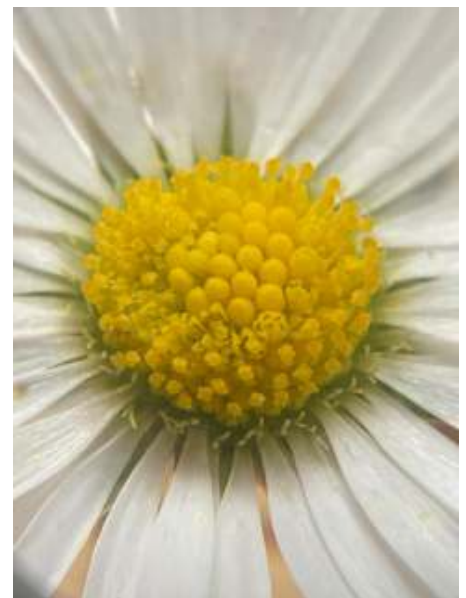
*Tekst Floor Briedé
Foto's Femke van den Berg*

Bij elkaar in het gras.

Veelzijdige bloem.

Gele buisbloemetjes.

Nationale bloem van Nederland.

Niet alleen bijen en hommels komen op nectar af.

Fascinerend!

UIT GELICHT IVN-excursies Zuid-Kennemerland

LET OP Alle activiteiten zijn onder voorbehoud.

Voor actuele data, tijdstippen, informatie en andere activiteiten zie:

<https://www.ivn.nl/afdeling/zuid-kennemerland/activiteiten>

Monumentale bomen begraafplaats Kleverlaan

IVN Zuid-Kennemerland organiseert een wandeling langs monumentale bomen op de algemene begraafplaats. Deze begraafplaats is in 1828 ontworpen door landschapsarchitect Zoicher en aangelegd in Engelse landschapstijl.

Vertrek: ingang Algemene begraafplaats Kleverlaan Haarlem-Noord.

Slootjesdag Haarlemmermeer

Weet jij wat er allemaal in de sloot leeft? Of op en naast de sloot? Kom alles over het waterleven en de waterkwaliteit te weten tijdens dit kleine natuurevenement georganiseerd door de IVN werkgroep Haarlemmermeer tijdens de PARK21 Zomerweken. Op zondag 7 juli tussen 11 en 15 uur kan jong en oud op ontdekkingsreis in de waterranden langs speelterrein Kleiland in PARK21 in Nieuw-Vennep. Gidsen van de IVN afdeling Zuid-Kennemerland lopen rond om meer te vertellen over wat er gevangen is.

Aanmelden verplicht vooraf bij ivnhaarlemmermeer@gmail.com

Vleermuizen Geniedijk

Langs de Geniedijk in Hoofddorp is altijd veel vleermuizen activiteit, vooral van de dwergvleermuis die daar in de zomer in de oude populieren verblijft. In de landelijke Nacht van de Vleermuis wordt traditiegetrouw door gidsen van de werkgroep Haarlemmermeer een excursie gegeven op deze plek. Tijdens deze excursie wordt door de natuurgids meer verteld over het leven van de vleermuis. En dankzij een batdetector worden ze ook vaak gezien en gehoord.

Start om 20.15 uur bij molen de Eersteling in het centrum van Hoofddorp, duur: ongeveer 1,5 uur.

Aanmelden verplicht vooraf bij ivnhaarlemmermeer@gmail.com

Wilgenopslag zagen rond paddenpoel

IVN Zuid-Kennemerland organiseert in samenwerking met gemeente IJmuiden zaterdag 17 augustus een leuke werkdag paddenpoelen schonen/herstellen in de duinen van IJmuiden. Wij gaan rond een grote paddenpoel wilgen opslag wegzagen. Poelen zijn essentieel voor kikkers en padden. Daar leggen ze hun eitjes. Een dag lekker buiten werken in de natuur met een groep enthousiaste mensen!

Vertrek IJmuiderslag eind Herenduinweg Aanmelden bij Marc van Schie marcmargriet@hetnet.nl / 06 22575748.

Opschonen Spaarne-oevers World Clean-up Day

IVN Zuid-Kennemerland werkt op de World Cleanup Day samen met de kanovereniging Trekvogels en Scouting Kon-Tiki om de oevers van het Spaarne en omstreken vrij te maken van zwerfafval. We gaan aan het werk met een waterploeg en een landploeg, zodat we overal goed bij kunnen.

Vertrek Kanovereniging Trekvogels, Spaarndamseweg 25, Haarlem. Inloop: vanaf 10:30 met koffie. De opschoonactie duurt van 11-13 uur. Graag aanmelden via opschoondag@jwd.dds.nl (met hoeveel mensen je komt, en of je op land of in de kano wilt opschonen)

Natuurweekend Zuid-Limburg 24 – 27 oktober

Leef je uit in de natuur! Een IVN- Natuurweekend voor natuurliefhebbers die het leuk vinden om de handen uit de mouwen te steken. Het IVN Zuid-Kennemerland organiseert samen met Limburgs landschap een leuk natuurweekend. Kosten €100,-. Aanmelden bij Marc van Schie marcmargriet@hetnet.nl / 06 22575748. Zie ook het verslag van afgelopen jaar op pagina 12 in deze Toorts.

Fotografen thema 'Samenwerking':
Jur Engelchor, Dick van Gijlswijk, Romanie de Groen, Jolanda Kanters, Sacha Kuijs, Hans Moolenaar, Piet Parea en Hans Smits.

